

**ДЕРЖАВНИЙ ВИЩИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД
«УЖГОРОДСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ»
ФАКУЛЬТЕТ СУСПІЛЬНИХ НАУК
КАФЕДРА ПОЛІТОЛОГІЇ І ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ**

СИСТЕМА ОРГАНІВ ДЕРЖАВНОЇ ВЛАДИ В УКРАЇНІ

НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ

рівень вищої освіти	перший (бакалаврський)
галузь знань	28 Публічне управління та адміністрування
спеціальність	281 Публічне управління та адміністрування
освітня програма	Публічне управління та адміністрування



УДК 342 (477) (076) +352/354

Г 51

Гиря В.І. Система органів державної влади в Україні: навчально-методичні рекомендації (для студентів спеціальності 281 – Публічне управління та адміністрування). Навчально-методична серія «КАФЕДРА»; [Ужгород. нац. ун-т; ф-т суп. наук; Кафедра політології і державного управління). Ужгород, 2020. 28 с.

Розробник:

Гиря Володимир Іванович, кандидат історичних наук, доцент кафедри політології та державного управління,.

Рецензенти:

Климончук Василь Йосипович, доктор політичних наук, професор, завідувач кафедри політології Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника.

Шелемба Михайло Михайлович, кандидат політичних наук, доцент кафедри міжнародних студій та суспільних комунікацій Ужгородського національного університету

Навчально-методичні рекомендації до курсу
«Адміністративне право в Україні» затверджені на засіданні кафедри
політології і державного управління факультету суспільних наук, протокол,
№9 від 30 червня 2020 року.

Затверджено Вченою радою факультету суспільних наук ДВНЗ
«Ужгородський національний університет»,
протокол № 1, від 26 серпня 2020 р.

© Володимир Гиря, 2020

© Навчально-методична серія «Кафедра», 2020

ЗМІСТ

1. ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ.....	4
2. МЕТА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ.....	5
3. ЗАСОБИ ДІАГНОСТИКИ ТА КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ НАВЧАННЯ	7
4. ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ	11
5. ПЛАНИ СЕМІНАРСЬКИХ ЗАНЯТЬ	18
6. ІНДИВІДУАЛЬНІ ЗАВДАННЯ.....	20
7. ТЕМАТИКА РЕФЕРАТІВ ТА КУРСОВИХ РОБІТ	21
8. ПЕРЕЛІК ПИТАНЬ ДЛЯ ПІДСУМКОВОГО КОНТРОЛЮ	23
9. РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА	25

1. ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Найменування показників	Розподіл годин за навчальним планом	
	Денна форма навчання	Заочна форма навчання
Кількість кредитів ЄКТС – 4	Рік підготовки:	
Загальна кількість годин – 120	1	2
Кількість модулів – 1	Семестр:	
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – 3 самостійної роботи – 8	2	3
	Лекції:	
	28	14
	Практичні (семінарські):	
	29	-
Вид підсумкового контролю: залік	Лабораторні:	
	-	-
Форма підсумкового контролю: письмовий підсумковий контроль	Самостійна робота:	
	72	106

2. МЕТА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Метою вивчення навчальної дисципліни «Система органів державної влади в Україні» є ознайомлення студентів з головними елементами системи органів державної влади в Україні, найважливішими віхами в їх становленні та розвитку, з теорією і практикою реалізації принципу поділу влади в Україні, а також формування у студентів здатності застосовувати набуті знання для об'єктивного сприйняття та фахової оцінки політичних процесів, що відбуваються у вітчизняному соціумі.

Згідно з вимогами освітньо-професійної програми студенти повинні:

знати:

- об'єкт, предмет та методику дисципліни;
- історію становлення та основні етапи еволюції системи органів державної влади;
- зміст основних категорій дисципліни;
- суть та функції конституційного механізму розподілу державної влади в сучасній Україні;
- політико-правові механізми та напрями взаємодії у структурі вищих органів державної влади;
- структуру організації публічної влади на місцях;

вміти:

- аналізувати особливості еволюції та функціонування Верховної Ради України як вищого представницького органу влади;
- визначати напрями трансформації вітчизняного інституту президентства;
- давати політологічний аналіз сфері функціональної характеристики системи виконавчої влади;
- давати критичну оцінку органам судової влади у системі «стримувань і противаг» сучасного політико-конституційного дизайну України;
- основні засади боротьби з корупцією та організованою злочинною діяльністю;
- аналізувати фактори впливу судових та правоохоронних органів на розвиток політичної ситуації в державі;
- розмежовувати специфіку владних повноважень місцевих органів публічної влади;
- готувати повідомлення та виступи на тематику дієвості системи «стримувань і противаг» в сучасній Україні.

Відповідно до освітньої програми, вивчення дисципліни сприяє формуванню у здобувачів вищої освіти таких компетентностей:

1) загальних компетентностей:

- Здатність вчитися, самонавчатися та оволодівати сучасними знаннями (ЗК-1).
- Здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні (ЗК-2).
- Здатність бути критичним і самокритичним (ЗК-4).
- Здатність працювати в команді та брати на себе відповідальність за виконання поставлених завдань (ЗК-5).
- Здатність виявляти, оцінювати та вирішувати проблеми, враховуючи фактор ризику (ЗК-8).
- Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел (ЗК-9).
- Здатність спілкуватись державною мовою як усно, так і письмово (ЗК-10).
- Здатність до ефективної міжособистісної взаємодії з представниками різних верств населення (ЗК-12).

2) фахових компетентностей:

- Здатність розробляти тактичні та оперативні плани управлінської діяльності (ФК-7).
- Здатність готувати проекти управлінських рішень та їх впроваджувати у реальну практику (ФК-8).
- Здатність у складі робочої групи проводити прикладні дослідження в сфері публічного управління та адміністрування (ФК-11).
- Здатність здійснювати моніторинг соціально-політичної стабільності у прикордонних регіонах з метою прийняття ефективних управлінських рішень (ФК-14).
- Здатність розробляти механізми протистояння соціальним ризикам, упереджувати виникнення конфліктних ситуацій у поліетнічному середовищі (ФК-15)
- Здатність оцінювати потенціал та розробляти план розвитку громад і територій в умовах реформи децентралізації (Ф-16)
- Здатність до порівняння та оцінювання вітчизняних та зарубіжних регіональних практик діяльності органів публічної влади (Ф-17).

Крім того, вивчення вказаної обов'язкової навчальної дисципліни дозволить здобувачу вищої освіти у подальшому ефективно використовувати свої знання в управлінській діяльності, працювати в системі органів державної влади, розбтратися в проблемах взаємодії вищих органів державної влади в сучасній Україні, вирішувати сучасні проблеми розвитку та взаємодії державного управління та місцевого самоврядування.

3. ЗАСОБИ ДІАГНОСТИКИ ТА КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ НАВЧАННЯ

Засоби оцінювання та методи демонстрування результатів навчання

Засобами оцінювання та методами демонстрування результатів навчання з навчальної дисципліни є:

- залік
- письмове тестування;
- аналітичне есе;
- аналітичний реферат;
- презентація результатів виконаної індивідуальної роботи студента.

Форми контролю та критерії оцінювання результатів навчання

Форми поточного контролю: виступ на семінарських заняттях, написання аналітичного есе, письмове тестування з теми.

Форма модульного контролю: письмова контрольна робота.

Форма підсумкового семестрового контролю: залік.

Розподіл балів, які отримують здобувачі вищої освіти (модуль 1)

Поточне оцінювання та самостійна робота							Модульна контрольна робота	Сума
T1	T2	T3	T4	T5	T6	T7	50	100
3	4	4	4	5	5	5		

T1, T2... - теми

Оцінювання окремих видів навчальної роботи з дисципліни

Вид діяльності здобувача вищої освіти	Модуль 1	
	Кількість	Максимальна кількість балів (сумарна)
Практичні (семінарські) заняття	7	30
Письмове тестування при тематичному оцінюванні	1	10
Есе	1	10
Реферат (аналітичне завдання)		
Модульна контрольна робота	1	50
Разом		100

Критерії оцінювання модульної контрольної роботи.

Мінімальний поріг для допуску до модульної контрольної роботи становить 10 балів. Модульна контрольна робота складається з трьох запитань описово-аналітичного характеру.

Перше запитання покликане оцінити знання з тематичної проблематики відповідного модулю, яка надавалася на лекціях і обговорювалася на семінарських заняттях. Залежно від обсягу, послідовності викладу і орієнтуванні у тематичному матеріалі, перше запитання модульної контрольної роботи максимально може бути оцінене у 10 балів.

Друге запитання має на меті оцінити розуміння основних принципів складання документів, показати практичні знання в галузі документознавства. Залежно від послідовності викладу і орієнтуванні у тематичному матеріалі, друге запитання модульної контрольної роботи максимально може бути оцінене у 15 балів.

Третє питання модульної контрольної роботи має творчо-аналітичний характер. Залежно від обґрунтованості аргументів і суб'єктивних висновків студента з визначеної проблематики, третє запитання модульної контрольної роботи максимально може бути оцінене у 25 балів.

Критерії оцінювання підсумкового семестрового контролю.

Відповідно до *«Положення про порядок та методику проведення семестрових (курсних) екзаменів і заліків в Ужгородському національному університеті»* (затверджено Наказом Ректора ДВНЗ «УжНУ» № 698/01-17 від 08.05.2015 р.), знання студентів оцінюється як з теоретичної, так і з практичної підготовки за такими критеріями:

оцінку «відмінно» (90-100 балів, А) заслуговує студент, який:

- всебічно і глибоко володіє навчально-програмовим матеріалом;

- вміє самостійно виконувати завдання, передбачені програмою, використовує набуті знання і вміння у нестандартних ситуаціях;
- засвоїв основну і ознайомлений з додатковою літературою, яка рекомендована програмою;
- засвоїв взаємозв'язок основних понять дисципліни та усвідомлює їх значення для професії, яку він набуває;
- вільно висловлює власні думки, самостійно оцінює різноманітні життєві явища і факти, виявляючи особистісну позицію;
- самостійно визначає окремі цілі власної навчальної діяльності, виявив творчі здібності і використовує їх при вивченні навчально-програмового матеріалу, проявив нахил до наукової роботи.

оцінку « добре » (82-89 балів, В) – заслуговує студент, який:

- повністю опанував і вільно (самостійно) володіє навчально-програмовим матеріалом, в тому числі застосовує його на практиці, має системні знання в достатньому обсязі відповідно до навчально-програмового матеріалу, аргументовано використовує їх у різних ситуаціях;
- має здатність до самостійного пошуку інформації, а також до аналізу, постановки і розв'язування проблем професійного спрямування;
- під час відповіді допустив деякі неточності, які самостійно виправив, добирає переконливі аргументи на підтвердження вивченого матеріалу;

оцінку «добре» (74-81 бал, С) заслуговує студент, який:

- в цілому навчальну програму засвоїв, але відповідає на екзамені з певною кількістю помилок;
- вміє порівнювати, узагальнювати, систематизувати інформацію під керівництвом викладача, в цілому самостійно застосовувати на практиці, контролювати власну діяльність;
- опанував навчально-програмовий матеріал, успішно виконав завдання, передбачені програмою, засвоїв основну літературу, яка рекомендована програмою;

оцінку «задовільно» (64-73 бали, D) – заслуговує студент, який:

- знає основний навчально-програмовий матеріал в обсязі, необхідному для подальшого навчання і використання його у майбутній професії;
- виконує завдання непогано, але зі значною кількістю помилок;
- ознайомлений з основною літературою, яка рекомендована програмою;
- допускає на заняттях чи екзамені помилки при виконанні завдань, але під керівництвом викладача знаходить шляхи їх усунення.

оцінку «задовільно» (60-63 бали, E) – заслуговує студент, який:

- володіє основним навчально-програмовим матеріалом в обсязі, необхідному для подальшого навчання і використання його у майбутній професії, а виконання завдань задовольняє мінімальні критерії. Знання мають репродуктивний характер.

оцінка «незадовільно» (35-59 балів, FX) – виставляється студенту, який:

виявив суттєві прогалини в знаннях основного програмового матеріалу, допустив принципові помилки у виконанні передбачених програмою завдань.

оцінка «незадовільно» (35 балів, F) – виставляється студенту заочної форми навчання, який:

- володіє навчальним матеріалом тільки на рівні елементарного розпізнавання і відтворення окремих фактів або не володіє зовсім;
 - допускає грубі помилки при виконанні завдань, передбачених програмою;
 - не може продовжувати навчання і не готовий до професійної діяльності після закінчення університету без повторного вивчення даної дисципліни.

При виставленні оцінки враховуються результати навчальної роботи студента протягом семестру.

Таблиця відповідності оцінок за різними шкалами

Оцінка за 100-бальною шкалою	Оцінка ЄКТС	Оцінка за національною шкалою	
		диференційована	недиференційована
90 – 100	A	відмінно	зараховано
82-89	B	добре	
74-81	C		
64-73	D	задовільно	
60-63	E		
35-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	незараховано з можливістю повторного складання
0-34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	незараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

4. ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

ПОЛІТИКО-ПРАВОВИЙ ВИМІР СИСТЕМИ ОРГАНІВ ДЕРЖАВНОЇ ВЛАДИ В УКРАЇНІ

ТЕМА 1. ОСНОВИ ОРГАНІЗАЦІЇ СИСТЕМИ ОРГАНІВ ДЕРЖАВНОЇ ВЛАДИ

Поняття органу державної влади. Ознаки органу державної влади: правова основа формування і діяльності; автономність у відповідній сфері діяльності; принцип ієрархічності в здійсненні повноважень; функціональна структура; фінансування з державного бюджету; статус юридичної особи та ін. Державні установи та підприємства. Проблема співвідношення правових і політичних складових в діяльності органів державної влади.

Класифікація органів державної влади: за характером і змістом діяльності; за сферою здійснення основних завдань і функцій; за рівнем компетенції, політичною та юридичною силою; за способом утворення; за порядком або системою управління; за часом функціонування та ін.

Поняття механізму держави, системи органів державної влади, апарату держави. Ознаки системи органів державної влади: правова основа формування і діяльності; цілісна структурна ієрархічна організація; функціональна диференціація органів влади відповідно до принципу поділу влади; система юридично оформлених державних органів та ін.

«Поділ влади» як принцип організації системи органів державної влади. Загальна характеристика трьох гілок влади: законодавчої, виконавчої, судової. Система «стримувань і противаг» органів законодавчої, виконавчої і судової влади. Основні сфери взаємовідносин органів влади в рамках системи «стримувань і противаг».

ТЕМА 2. ЕТАПИ ФОРМУВАННЯ СИСТЕМИ ОРГАНІВ ДЕРЖАВНОЇ ВЛАДИ В УКРАЇНІ

Юридичне закріплення державності України та формування нових органів влади в 1990-1991 рр.

Суперечності розвитку державно-владної системи України в кін. 1991-1995 рр. Основні засади організації та функціонування державної влади за Конституційним Договором 1995 р.

Співвідношення повноважень законодавчої, виконавчої та судової влади за Конституцією 1996 р. Переваги і недоліки Конституції 1996 р.

Конституційна реформа 2004 р. Політичні передумови прийняття конституційної реформи. Завдання реформи в сфері перерозподілу

повноважень між президентом, парламентом і урядом. Труднощі процесу імплементації конституційних змін. Результати політичної реформи.

Кризові явища в сфері функціонування парламенту та взаємовідносин вищих органів державної влади України в 2006-2007 рр.

Політичні та правові наслідки рішення Конституційного Суду від 1 жовтня 2010 р. для сучасного етапу вітчизняного державотворення.

Політична криза 2013 року. Дострокові президентські та парламентські вибори в Україні.

Розвиток державно-владної системи України з 2014 року.

ТЕМА 3. КОНСТИТУЦІЙНИЙ МЕХАНІЗМ РОЗПОДІЛУ ТА ФУНКЦІОНУВАННЯ СИСТЕМИ ОРГАНІВ ДЕРЖАВНОЇ ВЛАДИ В УКРАЇНІ

Механізм функціонального розподілу державної влади в сучасній Україні.

Органи законодавчої, виконавчої і судової влади за Конституцією України, їх основні функції. Структура системи вищих органів державної влади в Україні.

Система «стримувань і противаг» органів державної влади за Конституцією України. Суб'єкти системи «стримувань і противаг». Реалізація механізму «стримувань і противаг» у законодавчому і бюджетному процесах, у визначенні основних напрямків внутрішньої та зовнішньої політики, у кадровій політиці, у достроковому припиненні повноважень органів влади і посадових осіб. Фактори нестабільності системи «стримувань і противаг» в сучасній Україні.

ТРАНСФОРМАЦІЯ ТА ІНСТИТУЦІОНАЛІЗАЦІЯ СИСТЕМИ ОРГАНІВ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ В УКРАЇНІ

ТЕМА 4. ІНСТИТУТ ПРЕЗИДЕНТСТВА В УКРАЇНІ

Походження і сутність інституту президентства. Розуміння інституту президентства в юридичній та політичній науках. Конституційне визначення «Президент України». Основні напрямки досліджень інституту президентства у вітчизняній науці. Документальні матеріали щодо розвитку інституту президентства в Україні.

Етапи розвитку інституту президентства в незалежній Україні: загальна характеристика. Підстави введення посади президента в незалежній Україні. Причини, що зумовили трансформаційні процеси інституту президентства в 1991-2019 рр.

Запровадження і утвердження інституту президентства в незалежній Україні (1991-1995 рр.). Нормативно-правове заснування посади президента. Перші вибори Президента України 1 грудня 1991 р. Повноваження Президента України на поч. 1990-х рр. Особливості процесу політичного утвердження інституту президентства. Протистояння між представниками Президента та головами рад і головами виконкомів місцевих рад в 1992-1993 рр. Суперечності в трикутнику «Президент-Прем'єр-міністр-Верховна рада» у 1992-1994 рр. Позачергові вибори Президента України 1994 р.

Повноваження Президента України відповідно до Конституційного договору 1995 р. Місце Президента в системі органів державної влади за Конституцією України 1996 р. Повноваження Президента як глави держави. Повноваження Президента України у відносинах з Верховною Радою. Повноваження Президента щодо виконавчої і судової влади.

Розвиток президентських інституцій в 1996-2004 рр. Вдосконалення законодавства про вибори Президента України. Вибори Президента України в 1999 р. Політичні складові Указу Президента «Про проголошення всеукраїнського референдуму за народною ініціативою» від 15 січня 2000 року.

Конституційно-правовий статус президента в контексті конституційної реформи 2004 р. Президентські вибори 2004 р., їх наслідки для конституційно-правового і політичного розвитку України. Обмеження кадрових повноважень Президента. Розширення підстав щодо дострокового припинення Президентом повноважень парламенту. Конституційно-правові та політичні резерви впливу Президента на політичний процес. Роль і місце Президента в політичних кризах в сучасній Україні. Політична криза в Україні та дострокові вибори Президента України 2014 р.

Особливості виборчої кампанії 2019 року.

ТЕМА 5. ВЕРХОВНА РАДА УКРАЇНИ ЯК ІНСТИТУТ ЗАКОНОДАВЧОЇ ВЛАДИ В УКРАЇНІ

Парламентаризм як історично зумовлений результат суспільно-політичного розвитку. Сучасний стан функціонування інституту парламентаризму. Проблеми визначення парламентаризму в сучасних соціальних науках. Основні напрямки досліджень інституту парламентаризму у вітчизняній науці.

Передісторія представницького законотворення в Україні. Віче Київської Русі. Козацька Генеральна Рада. Центральна Рада та Генеральний Секретаріат. Українська Народна Республіка. Верховна Рада УРСР. Проблема вибору моделі законодавчої влади в незалежній Україні.

Еволюційний шлях Верховної Ради України як інституту законодавчої та представницької влади. «Доконституційний» період розвитку Верховної

Ради (1990-1996 рр.). Політичне структурування Верховної Ради (1990-1994 рр.). Суперечності між президентом і парламентом в 1992-1994 рр. Позачергові вибори Верховної Ради 1994 рр. Выборчий закон 1993 р. і його негативні наслідки для формування складу Верховної Ради II скликання. Конституційний договір 1995 р. між Верховною Радою України та Президентом України.

Розвиток парламентських інституцій в умовах президентсько-парламентської форми правління (1996-2004 рр.). Повноваження Верховної Ради за Конституцією України. Структура Верховної Ради. Правові й політичні аспекти розподілу повноважень між Верховною Радою та Президентом України. Парламентські вибори 1998 та 2002 рр. і особливості структурування українського парламенту за пропорційно-мажоритарним принципом.

«Помаранчева революція» 2004 р. і запровадження парламентарно-президентської форми правління. Зміни в повноваженнях Верховної Ради України за Законом України «Про внесення змін до Конституції України» від 8 грудня 2004 р.: розширення кадрових і контрольних повноважень парламенту; збільшення строку повноважень Верховної Ради; розширення підстав дострокового припинення повноважень народних депутатів України та ін. Переваги та недоліки зміни повноважень Верховної Ради України за конституційною реформою.

Наслідки застосування пропорційної виборчої системи підчас виборів до Верховної Ради в березні 2006 року. Політична криза і позачергові вибори народних депутатів восени 2007 р.

Відміна конституційної реформи. Парламентські вибори 2012 року та їх наслідки.

Політична криза в Україні, дострокові вибори до Верховної ради 2014 року.

Вибори до Верховної ради України 2019 року.

ТЕМА 6. СИСТЕМА ОРГАНІВ ВИКОНАВЧОЇ ВЛАДИ В УКРАЇНІ.

Поняття і загальна характеристика системи виконавчої влади в Україні. Суб'єкти виконавчої влади в Україні: органи загальної компетенції – вищі органи у системі органів виконавчої влади; органи спеціальної компетенції – центральні органи державної виконавчої влади; місцеві органи державної виконавчої влади. Принцип єдності системи органів виконавчої влади.

Етапи інституціалізації виконавчої гілки влади та нормативного визначення механізмів й організаційних форм її здійснення в Україні. Трансформація виконавчих структур УРСР та створення виконавчої гілки влади демократичного зразка (1991-1992 рр.). Повноваження Президента

України в рамках виконавчої гілки влади в пер. пол. 1990-х рр. Розбудова вертикалі органів виконавчої влади в 1992-1996 рр. Політичні складові Закону України «Про тимчасове делегування Кабінету Міністрів України повноважень видавати декрети у сфері законодавчого регулювання» (1992 р.) Умови діяльності Кабінету Міністрів України за Конституційним договором 1995 р.

Нова концепція виконавчої влади за Конституцією 1996 р. Повноваження Кабінет Міністрів як вищого органу у системі органів виконавчої влади. Проблема дуалізму здійснення виконавчої влади між Президентом України та Кабінетом Міністрів України.

Зміни порядку формування та функціонування Кабінету Міністрів та центральних органів виконавчої влади за Законом України «Про внесення змін до Конституції України» від 8 грудня 2004 року: зміни у кадровому напрямку (щодо порядку призначення і звільнення керівників органів виконавчої влади); зміни в організаційному напрямі (щодо створення, реорганізації та ліквідації органів виконавчої влади); зміни в розпорядчій діяльності та ін. Кабінет Міністрів у механізмі «стримувань і противаг» в організації державної влади в сучасній Україні.

Особливості реформування органів виконавчої влади з 2019 року.

ТЕМА 7. СУДОВА ГІЛКА ВЛАДИ В УКРАЇНІ

Поняття судової влади і система її органів в Україні. Основні засади і принципи судочинства: законність, самостійність, незалежність, здійснення правосуддя лише судом, гласність, рівність учасників судового процесу, презумпція невинуватості, обов'язковість рішення суду та ін. Деполітизованість судової влади в правовій державі.

Розвиток інституцій судової влади в Україні. Концепція судово-правової реформи в Україні 1992 р. Система судоустрою і принципи здійснення судочинства за Конституцією України 1996 р. «Мала» судова реформа 2001 р. Засади організації судової влади та здійснення правосуддя за Законом України «Про судоустрій» від 7 лютого 2002 р.

Конституційний Суд України як єдиний орган конституційної юрисдикції в Україні. Порядок формування і склад Конституційного Суду. Завдання, повноваження місце Конституційного Суду в системі судових органів. Конституційний Суд України у механізмі «стримувань і противаг». Проблема політизації діяльності Конституційного Суду.

Система судів загальної юрисдикції України. Структура системи судів загальної юрисдикції складала: місцеві суди; апеляційні суди, Апеляційний суд України; Касаційний суд України; вищі спеціалізовані суди; Верховний Суд України. Порядок утворення, структура та повноваження судів загальної юрисдикції.

Судова реформа в Україні.

ТЕМА 8. ОСОБЛИВОСТІ РЕФОРМУВАННЯ ТА ДІЯЛЬНОСТІ ПРАВООХОРОННИХ ОРГАНІВ В УКРАЇНІ. СТВОРЕННЯ АНТИКОРУПЦІЙНИХ ОРГАНІВ

Завдання, принципи діяльності прокуратури. Основні функції прокуратури. Система та структура органів прокуратури. Акти прокурорського реагування. Принципи організації і діяльності органів прокуратури. Основні функції і завдання прокуратури. Особливості реформування та діяльності органів прокуратури в Україні. Закон України “Про прокуратуру”.

Загальна характеристика інституту Уповноваженого верховної Ради України з прав людини. Правовий статус Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини. Основні засади діяльності. Закон України “Про Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини”. Права українського “омбудсмена”.

Напрями напрямки реформування органів внутрішніх справ, створення поліції. Завдання і функції органів поліції. Нормативно-правове забезпечення реформи поліції.

Система органів юстиції України та правові основи і завдання її діяльності. Основні завдання та функції органів юстиції. Органи державної виконавчої служби. Закон України “Про нотаріат”. Поняття, повноваження і система нотаріату в Україні. Посадові особи, які здійснюють нотаріальні дії. Види нотаріальних дій. Приватна нотаріальна діяльність. Заповіти та доручення, прирівнювані до нотаріально посвідчених. Права та обов’язки нотаріуса.

Завдання, система та організація діяльності Служби Безпеки України. Повноваження СБУ. Правовий статус діяльності органів державної безпеки. Закони України “Про оперативно-розшукову діяльність”, “Про Службу Безпеки України”. Контроль і нагляд за діяльністю Служби безпеки. Кадри Служби безпеки, їх правовий і соціальний захист.

Загальна характеристика діяльності адвоката. Поняття адвокатури. Принципи та організаційні форми діяльності адвокатури. Закон України “Про адвокатуру”. Організаційні засади діяльності адвокатури.

Основні засади боротьби з корупцією в Україні. Нормативно-правова база запобіганню корупції. Створення антикорупційних органів. Національне антикорупційне бюро України (НАБУ), основні завдання, функції та цілі. Національне агентство з питань запобігання корупції (НАЗК) - центральний орган виконавчої влади України зі спеціальним статусом, функції та завдання. Спеціалізована антикорупційна прокуратура (САП) як самостійний структурний підрозділ Генеральної прокуратури України. Створення антикорупційного суду в Україні: проблеми та перспективи.

ТЕМА 9. СИСТЕМА ПУБЛІЧНОЇ ВЛАДИ НА МІСЦЕВОМУ РІВНІ В УКРАЇНІ

Організація публічної влади на місцевому рівні в Україні. Дуалізм публічної влади на рівні областей і районів. Місцеві державні адміністрації як місцеві органи державної виконавчої влади. Місцеве самоврядування як влада територіальних громад. Особливості правового статусу місцевих державних адміністрацій: районних і обласних, Київської та Севастопольської міських.

Поняття системи місцевого самоврядування, її структура і особливості в Україні. Територіальна громада як первинний суб'єкт місцевого самоврядування. Сільські, селищні, міські ради як органи місцевого самоврядування, що представляють відповідні територіальні громади. Районні, обласні ради як органи місцевого самоврядування, що представляють спільні інтереси територіальних громад сіл, селищ та міст. Виконавчі органи сільських, селищних, міських рад. Сільський, селищний, міський голова. Особливості системи місцевого самоврядування у містах з районним поділом, Києві та Севастополі.

Стан і проблеми розвитку законодавства про місцеве самоврядування. Положення Конституції 1996 р. Закон України «Про місцеве самоврядування в Україні» від 21 травня 1997 року. Перспективи місцевого самоврядування в Україні в контексті політичної і адміністративно-територіальної реформи. Законопроект 3207-1.

Взаємодія місцевих органів виконавчої влади з органами місцевого самоврядування. Проблеми розмежування функцій і повноважень органів місцевого самоврядування та місцевих державних адміністрацій у контексті концепцій адміністративної реформи та регіональної політики.

5. ПЛАНИ СЕМІНАРСЬКИХ ЗАНЯТЬ

Тема 1. *Етапи формування системи органів державної влади в Україні*

1. Поняття та ознаки органів державної влади. Проблема співвідношення правових і політичних складових в діяльності органів державної влади
2. «Поділ влади» як принцип організації системи органів державної влади.
3. Основні сфери взаємовідносин органів влади в рамках системи «стримувань і противаг».
4. Етапи формування органів державної влади в Україні
5. Конституційна реформа 2004 р. Та її результати
6. Розвиток державно-владної системи України з 2014 року.

Тема 2. *Конституційний механізм розподілу та функціонування системи органів державної влади в Україні*

1. Органи законодавчої, виконавчої і судової влади за Конституцією України, їх основні функції. Структура системи вищих органів державної влади в Україні.
2. Механізм функціонального розподілу державної влади в сучасній Україні.
3. Система «стримувань і противаг» органів державної влади за Конституцією України.
4. Фактори нестабільності системи «стримувань і противаг» в сучасній Україні.

Тема 3. *Інститут президентства в Україні*

1. Походження та етапи розвитку інституту президентства в незалежній Україні
2. Запровадження і утвердження інституту президентства в незалежній Україні (1991-1995 рр.). Нормативно-правове заснування посади президента.
3. Розвиток президентських інституцій в 1996-2004 рр.
4. Конституційно-правовий статус президента в контексті конституційної реформи 2004 р.
5. Президентські вибори 2004 р., їх наслідки для конституційно-правового і політичного розвитку України
6. Роль і місце Президента в політичних кризах в сучасній Україні.

Тема 4. Верховна Рада України як інститут законодавчої влади в Україні

1. «Доконституційний» період розвитку Верховної Ради (1990-1996 рр.) Суперечності між президентом і парламентом.
2. Розвиток парламентських інституцій в умовах президентсько-парламентської форми правління (1996-2004 рр.).
3. «Помаранчева революція» 2004 р. і запровадження парламентарно-президентської форми правління.
4. Політична криза в Україні, дострокові вибори до Верховної ради 2014 року.
5. Вибори до Верховної ради України 2019 року.

Тема 5. Система органів виконавчої влади в Україні

1. Поняття і загальна характеристика системи виконавчої влади в Україні.
2. Повноваження Кабінет Міністрів як вищого органу у системі органів виконавчої влади. Проблема дуалізму здійснення виконавчої влади між Президентом України та Кабінетом Міністрів України.
3. Особливості реформування органів виконавчої влади з 2019 року.

Тема 6. Судова гілка влади в Україні

1. Поняття судової влади і система її органів в Україні. Основні засади і принципи судочинства.
2. Конституційний Суд України як єдиний орган конституційної юрисдикції в Україні.
3. Система судів загальної юрисдикції України.
4. Судова реформа в Україні.

Тема 7. Особливості діяльності та реформування правоохоронних органів в Україні. Створення антикорупційних органів

1. Завдання, принципи діяльності прокуратури.
2. Основні напрямки реформування правоохоронних органів в Україні.
3. Створення та діяльність антикорупційних органів.
4. Нормативно-правова база запобіганню корупції.

6. ІНДИВІДУАЛЬНІ ЗАВДАННЯ

Індивідуальне завдання з навчальної дисципліни «Система органів державної влади в Україні» носить самостійний характер виконання окреслених завдань і тематично охоплює загальне змістовне навантаження з навчального курсу. Індивідуальне завдання студента виконується під час 2 модулю і може бути оцінене максимально у 20 балів. Воно включає виконання аналітичного завдання за визначеною темою і може включати *наступні завдання*:

1. Конспект із теми за заданим планом або планом, який студент розробив самостійно.
2. Есе або реферат з окремої теми, питання або вузької проблематики, яку студент узгоджує з викладачем.
3. Колоквіум з окремого прочитаного студентом першоджерела (див. перелік допоміжної літератури).
4. Бібліографічний опис з конкретної теми або окремого питання (див. перелік питань в окремому файлі навчально-методичного комплексу дисципліни).
5. Підготовку та захист електронної презентації з окремого питання (див. перелік питань) або проблеми політологічної науки.

7. ТЕМАТИКА РЕФЕРАТІВ ТА КУРСОВИХ РОБІТ

1. Європейська інтеграція України та питання реалізації принципу поділу влади.
2. Політичні передумови прийняття конституційної реформи 2004 р.
3. Основні сфери взаємовідносин органів державної влади України в рамках системи «стримувань і противаг».
4. Фактори нестабільності системи «стримувань і противаг» в сучасній Україні.
5. Особливості процесу політичного утвердження інституту президентства на поч. 1990-х рр.
6. Роль Президента України в механізмі забезпечення взаємодії законодавчої та виконавчої гілок влади.
7. Президентські вибори , їх наслідки для конституційно-правового і політичного розвитку України (роки за вибором).
8. Суперечливі моменти в розвитку парламентаризму в Україні в контексті політичної реформи 2004 р.
9. Проблема політичної відповідальності парламенту в Україні.
10. Процес становлення парламентаризму в Україні: основні етапи.
11. Проблеми політичної структуризації Верховної Ради України.
12. Позачергові вибори в незалежній Україні (1991-2020 рр.).
13. Порівняльний аналіз політичної діяльності голів Верховної Ради за часи їх спікерства (1998-2020 рр.).
14. Бікамералізм і проблема реформування структури парламенту України.
15. Поняття, види та правовий статус центральних органів виконавчої влади в Україні.
16. Проблема політичної відповідальності уряду.
17. Адміністративна реформа в Україні: досвід і перспективи здійснення.
18. Особливості здійснення судово-правової реформи в Україні в сучасних умовах розбудови громадянського суспільства.
19. Конституційні засади забезпечення участі громадян України у здійсненні правосуддя.
20. Взаємозв'язок права і політики в діяльності Конституційного Суду України.
21. Роль та місце Конституційного Суду й судів загальної юрисдикції України в системі поділу функцій влади.
22. Європейська хартія місцевого самоврядування: основні положення та політичне значення.
23. Місцеве самоврядування як демократична форма децентралізації виконавчої влади на рівень територіальних громад і органів місцевого самоврядування.

24. Аналіз світового досвіду з діяльності органів місцевого самоврядування та його значення для України.
25. Сучасні проблеми розвитку державного управління та місцевого самоврядування в контексті конституційної та адміністративної реформ.
26. Місцеве самоврядування та «урядова вертикаль». Проблеми розмежування функцій і повноважень між органами державної влади та місцевими державними адміністраціями.
27. Основні форми децентралізації державно-владних повноважень.
28. Державні адміністрації як місцеві органи виконавчої влади, їх система й особливості конституційно-правової природи в Україні.
29. Відповідальність місцевих органів виконавчої влади. Взаємодія місцевих державних адміністрацій з органами місцевого самоврядування.
30. Створення антикорупційних інституцій в Україні.
31. Проблеми та перспективи реформування судової системи.

Вимоги до написання рефератів:

- реферати приймаються тільки в рукописному варіанті;
- структура реферату включає 4 обов'язкові структурні елементи: титульна сторінка (з відповідними реквізитами), зміст, основна частина, список використаної літератури;
- мінімальний об'єм основної частини реферату не повинен становити менше 10 сторінок;
- максимальна кількість виконаних рефератів – 1.

Максимальний бал здобутий за виконання та захист реферату становить 10 балів.

8. ПЕРЕЛІК ПИТАНЬ ДЛЯ ПІДСУМКОВОГО КОНТРОЛЮ

1. Поняття, ознаки та характеристика органів державної влади.
2. Принципи та характеристика поділу державної влади.
3. Система «стримувань і противаг» органів державної влади за Конституцією України.
4. Передумови та сутність політичної реформи 2004 року.
5. Наслідки політичної реформи 2004 року.
6. Взаємодія органів державної влади (за Конституцією України).
7. Розвиток державно-владної системи України з 2014 року.
8. Інститут президенства в Україні. Етапи розвитку.
9. Повноваження президента України.
10. Роль і місце Президента в політичних кризах в сучасній Україні.
11. Розвиток парламентських інституцій в умовах президентсько-парламентської форми правління (1996-2004 рр.).
12. «Помаранчева революція» 2004 р. і запровадження парламентарно-президентської форми правління.
13. Структура Верховної Ради України.
14. Повноваження та порядок обрання Верховної Ради України.
15. Поняття і загальна характеристика системи виконавчої влади в Україні.
16. Повноваження Кабінет Міністрів як вищого органу у системі органів виконавчої влади. Проблема дуалізму здійснення виконавчої влади між Президентом України та Кабінетом Міністрів України.
17. Кабінет міністрів України: порядок формування.
18. Повноваження КМУ.
19. Структура КМУ.
20. Особливості реформування органів виконавчої влади з 2019 року.
21. Нормативно-правові засади прийняття рішення Конституційного Суду України 10.09.10.
22. Система органів виконавчої влади в Україні.
23. Державні місцеві адміністрації.
24. Сутність та правовий статус місцевого самоврядування в Україні.
25. Органи місцевого самоврядування.
26. Адміністративна реформа в Україні.
27. Поняття правоохоронних органів.
28. Поняття судової влади і система її органів в Україні. Основні засади і принципи судочинства.
29. Система судів загальної юрисдикції України.
30. Судова реформа в Україні.
31. Конституційний Суд України.
32. Уповноважений Верховної Ради з прав людини.

33. Проблеми реформування органів прокуратури.
34. Проблеми формування поліції.
35. Система судів загальної юрисдикції.
36. Основні функції нотаріату.
37. Нормативно-правова база запобіганню корупції.
38. Основні проблеми реформування правоохоронних органів.
39. Основні засади протидії корупції в Україні.
40. Основні підходи до реформування СБУ.

9. РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Базова

1. Авер'янов В. Органи виконавчої влади в Україні. – К.: ІнЮре, 1997.
2. Барабаш Ю.Г. Парламентський контроль в Україні (конституційно-правовий аспект). Монографія. – Харків, 2004.
3. Біленчук П.Д., Кравченко В.В., Підмогильний М.В. Місцеве самоврядування в Україні. Муніципальне право. Навч. посібник для студентів вищих навчальних закладів. – К.: Атіка, 2000.
4. Державна виконавча влада в Україні: формування та функціонування: Зб. наук. пр. / Кол. авт.; наук. кер. Н.Р. Нижник. – К.: УАДУ, 2000.
5. Журавський В.С. Становлення та розвиток українського парламентаризму (теоретичні та організаційно-правові проблеми) – К.: Парламентське видавництво, 2002.
6. Закон України "Про адвокатуру" від 19 грудня 1992 р. № 2887-ХП.
7. Закон України "Про боротьбу з корупцією" від 5 жовтня 1995 р. № 356/95-ВР.
8. Закон України "Про Вищу раду юстиції" від 15 січня 1998р. № 22/98-ВР.
9. Закон України "Про державну виконавчу службу" від 24 березня 1998 р. № 202/98-ВР.
10. Закон України "Про державну охорону органів державної влади України та посадових осіб" від 4 березня 1998 р. № 160/98-ВР.
11. Закон України "Про державну податкову службу в Україні" від 4 грудня 1990 р. № 509-ХП.
12. 24. Закон України "Про Державну прикордонну службу України" від 19 червня 2003 р. № 965-1 У.
13. Закон України "Про кваліфікаційні комісії, кваліфікаційну атестацію і дисциплінарну відповідальність суддів судів України" від 2 лютого 1994 р. № 3911-ХП.
14. Закон України "Про Конституційний Суд України" від 16 жовтня 1996 р. № 422/96-ВР.
15. Закон України "Про міліцію" від 20 грудня 1990 р. № 565-ХП.
16. Закон України "Про оперативно-розшукову діяльність" від 18 лютого 1992 р. № 2135-ХП.
17. Закон України "Про організаційно-правові основи боротьби з організованою злочинністю" від 30 червня 1993 р. № 3341-ХІ.
18. Закон України "Про державний захист працівників суду і правоохоронних органів" від 23 грудня 1993 р. № 3781-ХП.
19. Закон України "Про органи суддівського самоврядування" від 2 лютого 1994 р. № 3909-ХІ.
20. Закон України "Про прокуратуру" від 5 листопада 1991 р. № 1789-ХП

21. Закон України "Про Службу безпеки України" від 25 березня 1992 р. № 2229-ХІІ.
22. Закон України "Про соціальний і правовий захист військовослужбовців та членів їх сімей" від 20 грудня 1991 р. №2011-ХІІ.
23. Закон України "Про статус суддів" від 15 грудня 1992 р. М-2862-Х11.
24. Конституційне право України. Підручник для студентів юридичних спеціальностей вищих навчальних закладів освіти / За ред. В.Ф.Погорілка. – 4-е вид. – К.: Наукова думка. – 2003.
25. Конституційно-правові засади становлення української державності / В.Я Тацій, Ю.М.Тодика, О.Г.Данилян та ін.; За ред. акад. НАН України В.Я.Тація, акад. АПрН України Ю.М.Тодики. – Х.: Право, 2003.
26. Погорілко В. Ф. Основи конституційного ладу України. – К.: Атіка, 1997.
27. Шаповал В., Борденюк В., Журавльова Г. Парламентаризм і законодавчий процес в Україні. – К.: Вид-во УАДУ, 2000.
28. Шаповал В.М. Парламентаризм і законодавчий процес в Україні: Навч.посіб. – К.:УАДУ, 2000.

Допоміжна

1. Батанов О.В. Територіальна громада – основа місцевого самоврядування в Україні: Монографія. – К.: Ін-т держави і права НАН України, 2001.
2. Державне управління в Україні: централізація і децентралізація: Монографія / Кол. авт.; відпов. ред. проф. Н.Р. Нижник. – К.: УАДУ, 1997.
3. Журавський В., Серьогін В., Ярмиш О. Державне будівництво та місцеве самоврядування в Україні. – К.: Ін Юре, 2003.
4. Коваленко А.А. Розвиток виконавчої влади в Україні на сучасному етапі: теорія і практика: Монографія / Ін-т держави і права ім. В.М.Корецького НАН України, 2002.
5. Коліушко І. Виконавча влада та проблеми адміністративної реформи в Україні. Монографія. – К.Факт, 2002.
6. Органи державної влади України: Монографія / За ред. В.Ф. Погорілка. – К.: Ін-т держави і права ім.В.М.Корецького НАН України, 2000.
7. Проблеми реалізації Конституції України: теорія і практика / Відп. ред. В. Ф. Погорілко. – К.: Ін-т держави і права ім. В. М. Корецького НАН України, 2003.
8. Український парламентаризм: минуле і сучасне / За ред. Ю.С.Шемшученка. – К.:Парламентське вид-во, 1999.
9. Чаюн М.Г., Кириченко Ю.М., Кидисюк Р.А. Правові позиції Конституційного Суду України в рішеннях та висновках (1997-2003 роки). – К.: Атіка, 2003.

Навчально-методичне видання

Гиря Володимир Іванович

**СИСТЕМА ОРГАНІВ ДЕРЖАВНОЇ ВЛАДИ В УКРАЇНІ:
НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ**

Навчально-методична серія «КАФЕДРА»

Г 51

Гиря В.І. Система органів державної влади в Україні: навчально-методичні рекомендації (для студентів спеціальності 281 – Публічне управління та адміністрування). Навчально-методична серія «КАФЕДРА»; [Ужгород. нац. ун-т; ф-т суп. наук; Кафедра політології і державного управління). Ужгород, 2020. 28 с.

УДК 342 (477) (076) +352/354

У даному виданні містяться навчально-методичні рекомендації з навчальної дисципліни. Наводиться мета, завдання, зміст дисципліни; плани практичних (семінарських) занять; вказані методичні рекомендації з підготовки індивідуальної роботи студента; опубліковані перелік питань для підсумкового контролю, критерії оцінювання результатів навчання та рекомендовані джерела інформації з курсу.